

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2015|055 VAN 12 OKTOBER 2015

OVER DE DEFINITIEVE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE DOKTERSWONING VERTONGEN IN HAMME, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 10 SEPTEMBER 2015

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 12 oktober 2015 volgend advies uit:

1. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over volgende documenten die de commissie ontving in het kader van de adviesvraag over de definitieve bescherming als monument van dokterswoning Vertongen in Hamme: (a) het ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument, (b) het verslag van het agentschap Onroerend Erfgoed en (c) het beschermingsvoorstel.

Dit beschermingsdossier maakt deel uit van het geografisch pakket Hamme waarbinnen reeds 17 monumenten en 1 dorpsgezicht ter bescherming werden voorgedragen. De commissie gaf in zijn advies over deze beschermingen reeds aan dat het onduidelijk was hoe de selectie van de te beschermen monumenten tot stand is gekomen.¹ Ook in voorliggend dossier merkt de commissie op dat er in de nabijheid van de dokterswoning Vertongen verscheidene erfgoedrelicten te vinden zijn die thematisch en geografisch aansluiten bij voorliggende bescherming maar alsnog niet in het beschermingspakket werden opgenomen.

2. De commissie erkent de erfgoedwaarde van de dokterswoning Vertongen met aanpalende lagere aanbouwen en tuin. Deze residentiële neoclassicistische burgerwoning werd gebouwd in opdracht van dokter Desiré-Constant Vertongen, telg van een vooraanstaande en economisch toonaangevende Hamse familie. De woning is door haar strategische ligging, aan de splitsing van drie oude straten, zeer beeldbepalend. Het pand is kwalitatief en goed bewaard en uitermate representatief voor de burgerwoningbouw uit het laatste kwart van de 19de eeuw. De woning is verder exemplarisch voor een totaalproject, waarbij exterieur en eclectisch interieur als één geheel werden ontworpen. De lagere aanbouwen zijn traditionele aanhorigheden bij dergelijk type burgerwoningbouw. Ook de achterliggende ommuurde tuin maakt historisch deel uit van de woning.
3. De commissie ondersteunt artikel 1 van het ministerieel besluit waarin vastgelegd wordt dat de dokterswoning wordt beschermd als monument wegens de historische en architectuurhistorische waarde.

De commissie staat positief ten aanzien van de voorgestelde afbakening van het monument zoals vastgesteld op het bijgevoegd plan van het ministerieel besluit.

De fotoreportage bevat geen foto's van de bovenverdieping en zolder, de zuidelijke tuingevel van de aanpalende zuidelijke lagere aanbouw, het interieur van de tuin met bijgebouwen.

4. Artikel 2 van het ministerieel besluit beschrijft het algemeen belang dat de bescherming van de dokterswoning verantwoordt. De commissie ondersteunt de vermelde beschrijving van de historische waarde.

De commissie stelt vast dat het beschermingsbesluit bij de beschrijving van de architectuurhistorische waarde aandacht schenkt aan de samenhang tussen het interieur en exterieur: *'De dokterswoning Vertongen is bovendien exemplarisch voor een totaalproject,*

¹ De commissie verwijst naar het advies VCOE2015037, goedgekeurd op de commissievergadering van 20 augustus 2015.

waarbij het woonhuis in relatie tot het interieur als één visueel geheel werd ontworpen. De beschrijving van het interieur beperkt zich evenwel tot een aantal erfgoedelementen in bepaalde ruimtes. Het beschermingsvoorstel bespreekt het interieur van het woonhuis in detail per ruimte. De interieurelementen (verbonden aan de verschillende ruimtes) worden in het beschermingsbesluit evenwel herleid tot vijf specifieke elementen. Bovendien merkt de commissie op dat in de fotoreportage niet elke ruimte wordt gedocumenteerd. Het is aldus niet duidelijk welke specifieke erfgoedelementen effectief beschermingswaardig zijn.

Tevens stelt de commissie vast dat alleen het exterieur van de twee flankerende éénlaagse aanbouwen wordt beschreven en niet het interieur. Nochtans geeft het beschermingsvoorstel aan dat in het zuidelijke U-vormige volume het binnenschrijnwerk en de plafondafwerking origineel zijn. Ook de meerhoekige tegelvloer bleef bij de uitgevoerde renovatie behouden.

Daarbij aansluitend merkt de commissie op dat de grondplanindeling en de binnenstructuur van de woning niet worden beschreven in het ministerieel besluit. De commissie suggereert om in het ministerieel besluit minstens volgende beschrijving uit het beschermingsvoorstel over te nemen voor wat betreft het hoofdgebouw: *'het interieur ontvouwt een binnenindeling met klassieke dubbelhuisplattegrond, bestaande uit een centrale hal met twee per twee geschikte aanpalende salons.'* De commissie acht het wenselijk om aanvullend ook de verbinding met de twee aanpalende lagere bouwvolumes te omschrijven.

De bovenverdieping en de zolder worden niet vermeld in het ministerieel besluit. Deze ruimtes werden niet bezocht en werden niet beschreven in het beschermingsvoorstel of opgenomen in de fotoreportage.

Omtrent de tuin vermeldt het beschermingsbesluit: *'De achterliggende ommuurde en in binnenblok gelegen groene tuin maakt historisch deel uit van het perceel en behoort vanouds als groene buitenruimte bij dit type van residentiële woning.'* De commissie vindt het positief dat de verbondenheid tussen de woning en de tuin als groene ommuurde ruimte worden opgenomen in het beschermingsbesluit.

5. Het beschermingsvoorstel geeft een uitvoerige beschrijving van de plattegrond en opbouw, de links en rechts aanpalende lagere bijgebouwen, het interieur van het hoofdgebouw, de tuingevel en het interieur van het L-vormig N-volume, alsook het interieur van het U-vormig Z-volume en de tuin.

De commissie stelt vast dat de bovenverdieping en de zolder niet werden bezocht. Deze maken verder ook geen deel uit van de evaluatie van de erfgoedwaarde en worden dus niet expliciet meegenomen in de bescherming. De commissie vraagt deze keuze verder te onderbouwen en te motiveren in het beschermingsvoorstel.

Het beschermingsvoorstel meldt met betrekking tot de tuin dat het agentschap geen toestemming kreeg om *'de actuele tuinaanleg ter illustratie te fotograferen of te documenteren.'*

Het beschermingsvoorstel gaat tevens uitvoerig in op de algemene en specifieke beheersdoelstellingen. De commissie vindt het positief dat de eigenaar en het agentschap na onderling overleg tot de voorgestelde beheersdoelstellingen zijn gekomen. Wat betreft de vraag van het agentschap om bij een toekomstige herbestemming, herinrichting en/of vernieuwing van het U-vormige dienstgebouw onder meer de 'afwerking (straat- en tuingevels)' te behouden, verwijst de commissie naar de eerdere opmerking over het ontbreken van fotomateriaal voor de achtergevel van dit gebouw. De commissie ondersteunt verder de beheersdoelstellingen met betrekking tot het zuidelijke dienstgebouw en de tuin.

6. De commissie stelt vast dat de eigenaars in het kader van het openbaar onderzoek een uitvoerig bezwaarschrift indienden.

Het bezwaarschrift werpt middelen op tegen de motivatie die in het voorlopig beschermingsvoorstel is opgenomen betreffende de bescherming van het gehele pand. De

commissie ondersteunt de wijze waarop dit bezwaar door het agentschap werd weerlegd.

Meer specifiek achtte de eigenaar de historische en architectuurhistorische waarde van vijf onderdelen van het gebouw onvoldoende gemotiveerd. De commissie stelt vast dat er twee maal een overleg heeft plaatsgevonden tussen de eigenaar en het agentschap. Op basis van het overleg is een consensus bereikt betreffende de aanpassingen aan de beheersdoelstellingen en het beschermingsvoorstel.

7. Op basis van bovenstaande opmerkingen geeft de commissie een gunstig advies voor de definitieve bescherming als monument van dokterswoning Vertongen in Hamme.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter